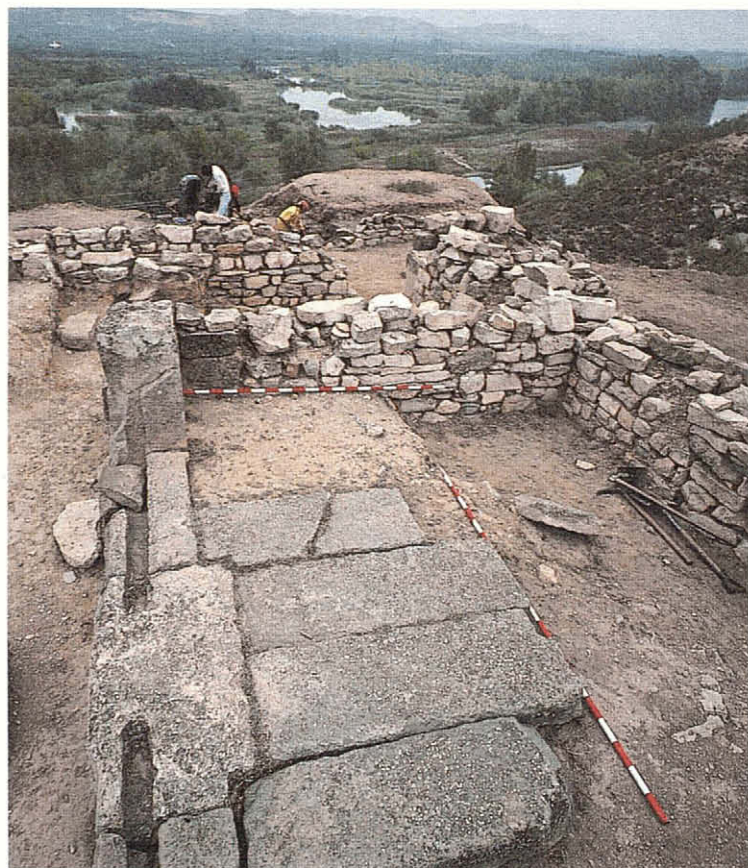

Conjunt arqueològic del Bovalar

Denominació:
**Conjunt arqueològic
del Bovalar**

Terme municipal:
Seròs

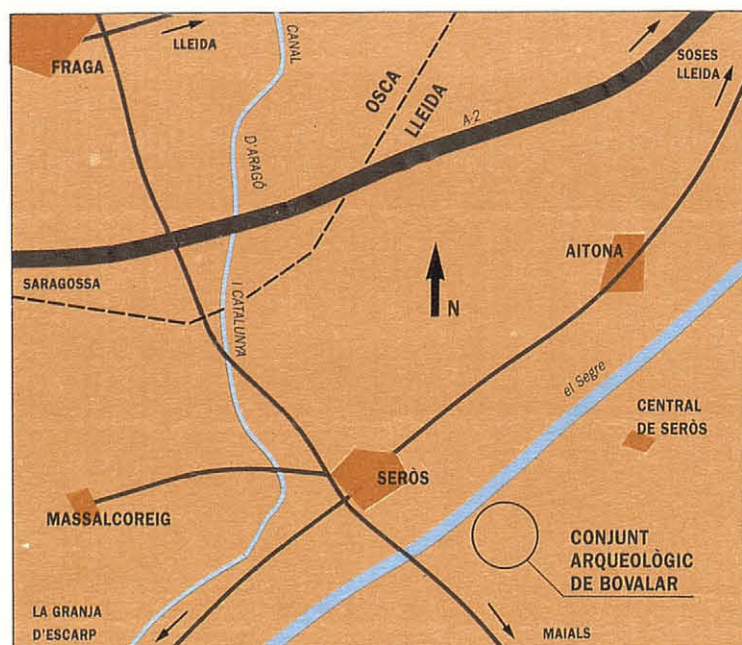
Comarca:
El Segrià

Cronologia:
**Època paleocristiana
i visigòtica**

Integrat per un temple, una necròpolis i un hàbitat rural, el conjunt històric del Bovalar no és únicament un bell monument; és, sobretot, una valuosa aportació al coneixement del desenvolupament de la societat catalana des del final de la romanitat fins l'època visigòtica. La realitat material del Bovalar ens permet entreveure una realitat social marcada pel signe de la continuïtat en l'element social de base en època visigòtica: la vella tradició romano-cristiana i mediterrània roman, malgrat l'addició d'elements de cultura material clarament visigòtics, mostrant d'una forma ben clara els orígens no germànics del poblament.

El conjunt fou descobert el 1943 i a partir d'aleshores s'hi han anat fent diverses campanyes d'excavació arqueològica amb algunes interrupcions entre unes i altres. Després d'aquesta primera fase, en el curs de la qual hi treballaren R. Pita, J. Querre, H. Sarny, L. Díaz-Coronel i J. Sarrate, s'iniciaren el 1976 les investigacions de l'Institut d'Arqueologia i Prehistòria de la Universitat de Barcelona sota la direcció de P. de Palol i Salellas, que tan interessants fruits han donat.

Dels elements que integren el conjunt (temple, necròpolis i poblat) des d'un punt de vista monumental, l'element més singular és la basílica, de clara tradició paleocristiana, amb un esquema formal que sembla procedent originàriament de les estructures basilicals de final del segle IV a Síria del nord. Una planta rectangular dividida transversalment en tres parts dife-

renciades; a l'est, la capçalera tripartita amb el presbiteri al centre i dues cambres funeràries (originàriament sagristies) a banda i banda; a continuació la gran nau que mitjançant dues fileres de columnes adopta planta tripartita amb una nau més gran al centre i dues més estretes als laterals i que queda separada del presbiteri per un cancell, als peus de la nau un recinte rectangular (contraabsis o segon cor de caràcter martirial?). Finalment, als peus de l'edifici un baptisteri de planta quadrada, cobert amb baldaquí d'arcs de ferradura i capitells de tradició coríntia, amb la corresponent piscina baptismal, que era en origen una altra cambra funerària.

Veiem, doncs, que hi ha parts de la basílica que tenen diferents usos i estructura al llarg del temps. Efectivament el conjunt religiós no és fet en un únic moment sinó que sofreix una remodelació i enriquitment en la segona meitat del segle VI d. de C.

La necròpolis, que ocupa l'espai interior de la basílica i el del seu voltant, està integrada per enterraments en sarcòfags de pedra monolítics amb coberta a quatre vessants i enterraments de lloses de pissarra o calcària local.

Pel que fa a l'hàbitat, que en ampliar-se se sobreposa en alguns indrets a la necròpolis, il·lustra la vida d'una comunitat de caire eminentment rural, tot i que no és exempta d'un cert dinamisme i riquesa, amb una economia en el marc de la qual es documenten activitats tals com el conreu de les gramínies, l'olivera, la vinya, el conreu de fruiters (préssecs), l'aprofitament dels alzinars dels voltants i la ramaderia (òvids, bòvids i porcí) i el cardat i filat de la llana.

Pel que fa a la cultura material mòble, el poblat del Bovalar ha proporcionat bons conjunts de ceràmiques d'ús quotidià i instrumental (que, altre cop, mostra l'arrel hispano-romana del poblament) i mobiliari (bótes per al vi, premsa) agrícol·la. La basílica ha proporcionat també elements de gran interès, essent especialment destacables les esplèndides i conegudes peces litúrgiques: un gerret de bronze per al vi consagrat (que ha estat identificat com de taller copte), un encenser de cassola cilíndrica i coberta en cúpula amb cadenes i anelles per a penjar i una creu de bronze; elements que posen de manifest

les relacions del Bovalar amb els corrents comercials i religiosos mediterranis.

Mereix menció a part la troballa de numerari auri en diverses habitacions del poblat. La seva importància no rau tant en la seva espectacularitat com en la preciosa informació històrica que forneixen. Es tracta en total de 19 trients visigòtics, dels quals 13 foren encunyats a seques de la Tarraconense (Gerunda, Caesaraugusta i Tàrraco) i la resta en d'altres seques (Ispalis, Toletum, Emerita, Egítana i Corduba). Les monedes reflecteixen la seqüència reial des d'Ègica fins a Àkhila (Ègica, Ègica-Vititza, Vititza i Àkhila) i Roderic no hi és representat. És remarcable el fet que una de les peces del conjunt correspon a un trient d'Àkhila encunyat a Caesaraugusta que documenta per primer cop les encunyacions d'aquest monarca a la ciutat esmentada. Molt breument, i solament per donar una idea de la importància històrica del conjunt, direm que aquests elements incideixen no sols en la caracterització econòmica, política i cronològica del conjunt del Bovalar, sinó també en aspectes històrics de tipus més general com el domini d'Àkhila sobre l'Ebre mitjà i el problema di-

nàstic entre aquest i Roderic, tan llargament tractat.

Un incendi devastador, conseqüència de l'embestida àrab a Catalunya, acaba, a la primera del segle VIII, amb la vida al Bovalar. Avui, les seves restes, encimbellades sobre el riu Segre, han estat protegides i condicionades per a la visita com a testimoni material d'un fragment de la nostra història.

BIBLIOGRAFIA Bàsica

P. DE PALOL; "El Bovalar. Seròs" dins *Excavacions Arqueològiques a Catalunya*, núm. 1, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Barcelona 1982, pàgines 369-370.

P. DE PALOL; "Las excavaciones del conjunto de El Bovalar, Seròs (Segrià, Lérida) y el reino de Akhila" dins *Los visigodos. Historia y Civilización. Antigüedad y Cristianismo*, III, Múrica 1986, pàgines 513-525.

P. DE PALOL; *El Bovalar (Seròs; Segrià). Conjunt d'època paleocristiana i visigòtica*. Diputació de Lleida-Departament de Cultura de la Generalitat 1989.

R. PITA; *Lérida paleocristiana*. Lleida 1973.